

Kogemusest õppimine

KOGEMUSEST ÕPPIMINE LASTEVANEMATE ARUSAAMADES

VERONIKA KALLASTE

Käesolev artikkel annab analüüsiva ülevaate kogemusest õppimisest lastevanemate arusaamades informaalses kontekstis. Uurimuse käigus viidi läbi poolstruktureeritud intervjuu nelja erivanuselise ning erineva haridustasemega lapsevanemaga. Tulemustest selgus, et mida vanem, elukogenum, kõrgema haridustasemega ollakse, seda enam on kogemusi, seda sügavam ning mitmekesisem on arusaam kogemusest õppimisest ning seda enam omatakse arusaamu, mis toetavad kogemusest õppimist. Mida noorem ja madalam on lapsevanema haridustase, seda sügavam on soov oma teadmisi ja kogemusi mitte kahtluse alla seada. Artikkel võimaldab lastevanematel, lastevanemate koolitusega tegelevatel täiskasvanukoolitajatel ja perenõustajatel teadvustada ning juhtida tähelepanu arusaamade rollile ning selle tähtsusele kogemusest õppimisel. Samuti loob kogemusest õppimise olemuse ja põhimõtete teadvustamine ning mõistmine lastevanematele võimaluse end määratleda õppijana.

Võtmesõnad: kogemus, kogemusest õppimine, arusaamad, lapsevanemad

Sissejuhatus

Elukestev õppimine kõige laiemas mõistes seostub aja kogemisega, kus indiviid toimib näiliselt intuiitiivselt, kuid tegelikult kannab endas eelmise õppimiskogemuse tulemusi ning tegutseb mõtestatult. Õpitakse kõikjal ja kõikides inimelu valdkondades (Jõgi, 2006).

Lapsevanemad rahuldavad lapse baasvajadusi, valmistavad neid ette sotsiaalseks võitluseks, annavad lastele edasi sotsiaalseid ja intellektuaalseid oskusi (Veisson & Nugin, 2002), täites mitmesuguseid rolle, millega toimetulek nõuab enam teadmisi, oskusi ja energiat, kui lastevanematel seda varuks on (Kraav, 1997).

Lapsevanemad tunnevad ennast ebakindlana, vajades abi, koolitust, nõustamist (Kraav, 2011). Samas 2010. aastal korraldatud Euroopa sotsiaaluuringust selgub, et 75% lastevanematest on seisukohal, et peab oma laste kasvatamisega seotud probleemidega ise toime tulema, kui 71% neist on tundnud, et ei tea, kuidas peaks lapsevanemana käituma (Talviste, 2011). Seega näevad lapsevanemad kogemusest õppimise võimalusi peamiselt informaaalses kontekstis.

Käesolev artikkel käsitleb lastevanemate arusaamu kogemusest õppimisest informaaalses kontekstis. Mõistmaks arusaamade rolli kogemusest õppimise toetajana, on oluline uurida, millised lastevanemate arusaamad toetavad kogemusest õppimist lastevanemate kogemusest ja arusaamadest lähtudes.

Kuna lastevanemate arusaamu pole varemalt Eestis uuritud, siis on peamiseks eesmärgiks anda artiklis ülevaade, millised need arusaamad olla võiksid. Saadud teadmised lastevanemate arusaamadest võimaldavad suurendada ühe sihtgrupi kaudu teadlikkust kogemusest õppimisest.

Kogemusest õppimine ja lastevanemate arusaamad

Järgnevalt antakse ülevaade teoreetilistest seisukohtadest, mis avavad kogemusest õppimise ja lastevanemate arusaamade vahelisi seoseid, määratletakse mõisted kogemus, õppimine, kogemusest õppimine ning käsitletakse lastevanemate arusaamade mõju kogemusest õppimisele.

Kogemusest õppimine

Kogemus on situatsiooni subjektiivne teadvustamine, mis on kordumatu, mõjutatud varasemate kogemuste poolt ning millele uue tähenduse andmine seab kahtluse alla isiksuse varasema käitumise, teadmise, oskuse ja arusaama (Mezirow, 1991; Jarvis, 1998; Kuurme, 1999; Märja, Lõhmus, Jõgi, 2003; Karm, 2007).

Õppimine saab alguse millegi kogemisest (Jarvis, 1998; Kuurme, 1999, 2004; Märja jt, 2003). Kogemine on kõiki tunnetustasandeid haarav protsess, mille tulem on kogemus (Kuurme, 1999, 53). Kogedes mõistetakse miski millekski (Rauhala, 1990, viidanud Kuurme, 1999, 54), andes kogetavale reaalsusele tähendusi, mis võivad olla teadvustatud, ebaselged, vääristunud, kui ka teadvustamata (Kuurme, 1999, 54).

Kogemusest õppimist nähakse mitmete autorite poolt tihedas seoses kogemise, kogemuse märkamise, tõlgendamise ja refleksiooniga (Kuurme, 2004; Kolb, 1984; Jarvis, 1999, 2004), mis toob kaasa isiksuses püsiva muutuse (Jarvis, 1998; Märja jt, 2003). Kogemusest õppimist defineeritakse kui õppimisprotsessi, mis toimub primaarse (vahetu) ja/või vahendatud (sekundaarse) kogemuse kaudu, mille käigus inimene muudab (vahetu kogemuse puhul) või omandab uusi (vahendatud kogemuse puhul) oskusi, teadmisi, tegevusi, arusaamu, hoiakuid, väärtusi, tõekspidamisi (Jarvis, 1998, 2004; Jõgi, 2006). Samas iga kogemus ei too veel kaasa õppimist (Märja jt, 2003; Jarvis, 1998; Boud jt, 1985), sest inimest ei arenda mitte kogemus ise, vaid subjekti poolt sellele omistatud tähendused (Jarvis, 1998; Kuurme, 1999, 59; Märja jt, 2003). Kogemustest ei õpita erinevatel põhjustel: näiteks ajapuudus, teadmiste vajakajäämine, huvipuudus, oskamatus kogemust väärtustada ja teistest eristada (Kuurme, 2003), kogemusi ei reflekteerita, kardetakse analüüsi järeldusi, eelistatakse jääda kindlaks oma eelnevatele seisukohtadele (Jarvis, 1998).

Kogemusest õppimist võib seega mõista kui protsessi, mis hõlmab endas vahetu ja/või vahendatud kogemuse märkamist, tõlgendamist, kogemusele tähenduse andmist, refleksiooni ja selle käigus uute teadmiste, oskuste katsetamist, kogemuse hindamist, mis toob kaasa püsiva muutuse isiksuse arusaamades, arvamustes, tõekspidamistes, teadmistes, oskustes, hoiakutes, väärtustes, emotsioonides, tunnetes, seisukohtades, uskumustes, käsitustes.

Kogemusest õppimisega on oluliselt seotud tähendused inimese enese jaoks (Mezirow, 1991; Kuurme, 2004). Mida meie mõistmine saadud kogemusega teeb, on esimene arusaam asjadest kui baas, millele ehitab end kogu järgnev mõistmine (Buck, 1989, viidanud Kuurme, 1999, 57). Andes oma kogemusele uue tähenduse, võivad muutuda oluliselt õppija senised arusaamad ja käitumine (Mezirow, 1991). Tähendussuhete laad ja mõistmise sügavus sõltuvad inimese vaimsest arenguastmest, kuid ka tema *mina* pürgimustest (Kuurme, 1999, 58).

Varasemad kogemused julgustavad võtma riske ning võimaldavad õigesti reageerida juba tuttavatele situatsioonidele. Teiste kogemusi tõlgendades lähtutakse oma arusaamadest ning selle põhjal luuakse endale sobiv teadmine, mida peegeldatakse oma käitumismudelil (Meier, 2008).

Kogemusest õppimine on seega võimalik ainult siis, kui kogemust märgatakse, väärtustatakse, analüüsitakse, reflekteeritakse, antakse oma kogemusele tähendus, ollakse avatud uutele kogemustele.

Lapsevanemad kogemusest õppijana

Lapsevanemad võtavad oma teadmise sealt, kuidas neid endid kasvatati ning mida ümberringi kasvatusest räägitakse. Oma teadmises aga ei pruugi lapsevanem märgata oma teadmatust, sest lapsevanemad ei soovi oma teadmisi kahtluse alla seada (Kuurme, 2009).

Ühiskonnas toimuvad muutused põhjustavad üha suurema lõhe erinevate põlvkondade vahel ning seda enam vajaksid lapsevanemad koolitust ja nõustamist (Kraav, 2011). Samas lastevanemate hoiakud koolituste ning nõustamiste suhtes on vastuolulised.

Enamus lastevanematest on arvamusel, et peab ise oma probleemidega hakkama saama, samas tunnistades, et nad ei tea, kuidas nad peaksid lapsevanemana käituma ((Talviste, 2011)

Lastevanematel puudub selgus kursuste ja loengute kvaliteedi osas, mistõttu on neil raske otsustada, millisest koolitusest võiks abi olla. Samuti kardetakse koolitustel osaleda, kuna laste kasvatamine on lastevanemate jaoks väga tundlik teema. Eriti skeptilised ollakse grupis toimuvate koolituste suhtes, sest kujutatakse ekslikult endale ette, et tegemist on grupiteraapiaga, kus peab teiste ees oma probleeme arutama (Talviste, 2011).

Eelpool kirjutatule toetudes võib teha järelduse, et lapsevanemad kogemusest õppijatena näevad võimalusi õppimiseks peamiselt informaaalses kontekstis ning ei ole erinevate hirmude ja arusaamade tõttu avatud uutele kogemustele, mida pakutakse erinevate koolituste ja nõustamiste vahendusel. Samas ühiskond toob kaasa muutusi, mis nõuab lastevanematelt kiiret kohanemisvõimet ning tekitab seega ebakindlust.

Muutunud on ühiskondlikud tavad, lastevanemate rollid, üksikvanemad on üha tavalisem nähtus – 2010.a. oli üle 85 586 üksikvanemaga leibkonna (Hellsten, 2008), seega on suurenenud lapsevanema vastutuse määr. Vastutatakse eelkõige selle eest, mille tähenduslikkust tajutakse. Mida rohkem ja kõrgemaid eesmärke võetakse, seda enam suureneb ka inimese vastutuse määr (Rogers, 1979). Toimetulek nõuab enam teadmisi, oskusi, energiat (Kraav, 1997) ning ka ühiskond nõuab lastevanematelt pidevat ja jätkuvat arengut. Õppijat nähakse mitte ainult teadmiste vastuvõtjana, vaid iseenda õppimisprotsessi teadvustajana, suunajana ning kontrollijana (Takjas, 2001), seega ennastjuhtiva õppijana, kes on teadlik, oskuslik õppija, kes soovib õppida, kes on teadlik oma õppimisest ja kellel on kontroll oma õppimise üle (Winstein 1994, viidanud Ruus, 2000, 173).

Lapsevanema põhiolemuse juurde kuulub seega pidev liikumine enesejuhtimise suunas ning õppimise aluseks on erinevad kogemused.

Kogemusest õppimise puhul on tähtis inimeses toimuv – tema mõtlemine, tundeelu, enda määratlemine, arusaamad (Jarvis, 1998; Kuurme, 2004; Karm, 2007).

Õppimine algab loovast suhtumisest oma tegemistesse, seega inimene eksperimenteerib ja õpib oma kogemuse kaudu (Jarvis 1998; Kuurme 2004). Kogemusest õppimist mõjutab kontekst ja seda mõjutavad tegurid (Säljo, 2003). Täiskasvanud ei ole väga innustunud õppima midagi, millel ei ole seotust nende enda eluoluga või elu eesmärkidega (Illeris, 2003; Evans, 2002, viidanud Meier, 2008).

Üldistavalt on välja toodud, et arusaamasid õppimisest käsitletakse kahel põhiteljel, milleks on õppimine kui endast väljapool olevate teadmiste kogumise ja tõlgendamise protsess või õppimine

kui ennast loov, sisemine isiksusliku arengu protsess (Karm, 2007). Seega, teadmiste kogumist ja tõlgendamist saab käsitleda kui teadmiste kasvu ning isiksusliku arengu protsess peegeldab muutusi õppija arusaamades ja isiksuses (Meier, 2008).

Lapsevanemal tuleb endal mõtestada oma kogemust uute teooriate abil, tekitades kahtlusi oma senistes arusaamades. Nii tekib valmisolek katsetada, uurida, proovida ja seeläbi õppida ning areneda. Seepärast on oluline, et lapsevanemad annaksid oma tegevusele mõtte ja sisu, kasutades selleks refleksiooni.

Refleksiooni eesmärk õppimises on õppija varasemate, rutiinsete skeemide ja strateegiate kriitiline läbivaatamine. See on aktiivne uurimis- ja leidmisprotsess, mis viib sageli lõpptulemuseni, mida õppija ei oska oodata või arvata. Õppija refleksioon tähendab oma rolli, oma tegevuse eesmärkide ja nende aluseks olevate isiklike teooriate ja arusaamade mõtestamist (Takjas, 2001).

Oma tegevuse mõtestamine aitab kaasa kogemusest õppimisele, aga et kogemusest õppimine oleks võimalik, tuleb osata oma kogemusi ka märgata ja väärtustada, seega tuleb olla kogemustele avatud.

Avatus oma kogemusele käib arengu eel ja arenguga kaasas (Rogers 1969; Kuurme, 1999). Avatus oma kogemusele on ühtaegu häälestus õppimisele, s.o. valmisolek võtta vastutus oma arengu eest enesele (Kuurme, 1999, 60). Täiskasvanud õppija on eelkõige konservatiivne, soovides säilitada juba varem omandatud teadmisi ja arusaamu, jäädes sel viisil enesekeskseks, vaadates kõike endast lähtuvalt, et mida on mõttekas ja vajalik just temal antud kogemusest õppida (Malinen, 2008).

Seega, kui ollakse kogemustele avatud, ollakse valmis seadma kahtluse alla oma senised teadmised ja kogemused, aitab see kaasa kogemusest õppimisele, suletus aga vastupidi, pärsib kogemusest õppimist.

Inimene sulgub kui keskkond muutub tema jaoks väljakannatamatuks ja ohtlikuks. Suletus ise on reaktsioon kogetule, kaitse, ka avatusvõimaluse alalhoid, et säilitada isiksus (Kuurme, 1999, 63). Kui inimese kaitsed on väga tugevad, siis inimene ei õpi oma kogemustest (Malinen, 2008).

Seega on oluline positiivne suhtumine iseendasse, enda ellu, õppimisse ning avatus uuele sh. sotsiaalne aktiivsus, intellektuaalsed huvid, võime eneseanalüüsiks ja enesemõtestamiseks (Jõgi, 2006).

Kokkuvõtvalt võib väita, et lapsevanemad kogemusest õppijana toetuvad oma varasematele kogemustele, teadmistele, uskumustele, juhindudes ühiskonnas valitsevatest väärtustest. Lapsevanemad, kes on avatud, ennastjuhtivad, suudavad oma tegevust mõtestada, märgata ja tõlgendada nii enda kui ka teiste kogemusi ning anda neile kogemustele tähendusi, õpivad nii enda kui ka teiste kogemustest.

Uurimuse metoodika ja valim

Uurimuse eesmärgiks on analüüsiv ülevaade kogemusest õppimisest lastevanemate arusaamades. Sellest tulenevalt on autor kasutanud kvalitatiivset uurimismeetodit, mille eesmärgiks on kirjeldada, süstematiseerida, analüüsida ning mõista intervjuueeritavate arusaamu ja kogemusi, olles ise samal ajal nii uurija kui ka õppija rollis (Hirsjärvi, 2005).

Kuna uurimuse keskmes on lastevanemate arusaamad ja kogemused, siis andmekogumise meetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mille puhul intervjuuerija valmistas ette küsimused, mida esitati paindlikus järjekorras ja konteksti sobivas sõnastuses (Allaste, 2008). Intervjuu küsimused keskendusid lastevanemate kogemusest õppimise arusaama mõistmisele, kogemusest õppimist toetavate uskumuste/arusaamade/veendumuste väljaselgitamisele ning varasemate kogemuste kui kogemusest õppimise mõjutaja kogemisele. Andmeanalüüsi meetodina on kasutatud kvalitatiivset sisuanalüüsi ning induktiivset kodeerimist, kus andmete alusel luuakse tähenduskategooriad.

Uurimuse valimi moodustasid erivanuselised ning erineva haridustasemega lapsevanemad, kellel on sündinud laps viimase nelja aasta jooksul, kuna vanusest ja haridusest lähtuvalt võivad uurimustulemused anda laialdasema ning mitmekesisema ülevaate arusaamade mõjust lastevanemate kogemusest õppimisele. Andmete kogumise käigus intervjuueriti kokku 4 inimest, kellest 2 olid naissoost ja 2 meessoost. Intervjuueeritavate nimed on intervjuueeritavate palvel osaliselt muudetud ning tähistatud tähtedega A, B, C, D, kus A on kõige noorem ja kõige madalama haridustasemega ning D on kõige vanem ja kõige kõrgema haridustasemega.

Nimi	Vanus lapse sündimise hetkel	Vanus intervjuu ajal	Haridus
Katrin (A)	17	21	Põhiharidus

Andres (B)	27	29	Kutsekeskharidus
Marit (C)	33	37	Keskeriharidus
Jaan (D)	43	47	Kõrgharidus

Tulemused

Olulisemad uurimustulemused on jagatud kolme kategooriasse.

1. Lastevanemate arusaamad kogemusest õppimisest;
2. Lastevanemate kogemusest õppimist toetavad arusaamad;
3. Lastevanemate varasemate kogemuste mõju kogemusest õppimisele.

Eepool nimetatud kategooriaid illustreeritakse intervjueeritavate tekstiga, mis on toodud välja kursiivkirjas.

Lastevanemate arusaamad kogemusest õppimisest

Lapsevanemad mõistavad ja räägivad kogemusest õppimisest erinevalt. Arusaama kogemusest õppimisest kui varasemate kogemuste kasutamist praktikas tõlgendasid kõik neli intervjueeritavat (A, B, C, D).

Kasuks tulevad muidugi varasemad kogemused, no ma mõtlen siis neid kogemusi, mis saadakse oma vanematelt ja vanavanematelt, mida olen enda peal tunda saanud ning tean, et need on minu puhul toimunud. (C)

Kogemusest õppimist kui pidevat õppimist läbi katseeksitusmeetodite, toodi välja kolme intervjueeritava poolt (A, C, D),

Kui näen, et see meetod ei tööta lapse peal, et see, mida ma teen, et sellest pole kasu, see ei anna mingeid oodatuid tulemusi, siis proovin midagi muud (A).

Olen hakanud rohkem analüüsima, kui näen, et minu kasvatusmeetodid ei toimi. Siis mõtlen, et miks see ei toimi, mida peaksin muutma. Ikka katseeksitusmeetodeid tuleb lapsevanemana pidevalt kasutada. Niimoodi katsetades võib ka pime kana leida lõpuks tera J. (C)

Kogemusest õppimist kui püsivat muutust iseenese käitumises, arusaamades, oskustes, mis on saanud alguse mingist kogemusest, töid välja kõik neli intervjuueeritavat (A, B, C, D).

Kui üks kaaslastest keelab ja teine lubab, siis peaks vanemad kokkuleppele jõudma kas peaks keelama või lubama, sest muidu näiteks poes läheb hiljem lapsega väga raskeks...hakkab kohe kõva häälega jonnima kui ei saa seda, mida tahab ja kui lapsele järele anda, siis nii hakkabki alati olema. Vanemad peavad sellepärast alati endale kindlaks jääma ja olema mõlemad samal arvamusel (A).

Oma nooremat venda hoides, kellega mul on päris suur vanusevahe, tänu tema hoidmisele olen omandanud häid kogemusi ja oskusi, mis kuuluvad nüüd marjaks ära (B).

Samuti vaadeldi kogemusest õppimist kui õppimist kellegi teise kogemusest (nt. kirjanduse lugemine), st. vahendatud kogemusest (C, D).

Minu põhilised algsed teadmised on saadud loetud kirjanduse põhjal, sest et minu peres kui ma väike olin oli ebatavaline peremudel, kus mõlemad vanemad olid pedagoogid. Ema oli palju kodust eemal ja isa lapsevanema roll oli pigem praktilisemat kui emotsionaalsemat laadi. (D)

/.../kuigi olin laste kasvatamise kohta enne lapse sündi kõiksuguseid raamatuid ja artikleid lugenud. Ikkagi oli kohati abituse tunne. Teoorias tundub kõik kuidagi lihtsam kui praktikas, vähemalt see küll, mis lapse kasvatamisse puutub. Vahetud praktilised kogemused on ikka hoopis väärtuslikumad kui mõni kuiv raamatutarkus (C).

Teooriale ja lastevanemate intervjuudele toetudes (A, C, D) on võimalik väita, et kogemusest õpitakse peamiselt iseenda ja pere vajadustest lähtuvalt, soovist saada vastuseid tekkinud küsimustele ja probleemidele ning leida praktikas toimivaid lahendusi.

Õpitakse sellest kogemusest, millele leitakse piisav tähendus. Igast kogemusest ei õpita.(D)

Samas ei saa ma kahjuks öelda, et ma oleks igast oma kogemusest midagi õppinud...isegi kui ma tean mida mingist kogemusest saaksin õppida, siis ikkagi alati ei õpi./.../ samas kui ma näen, et

olukord hakkab kontrolli alt väljuma, olen valmis ükskõik millisest kogemusest, raamatust, telesaatest, kellegi nõuandest õppima, et olukord taas kontrolli alla saada. (C)

Uurimusest selgus, et lapsevanemad kogemusest õppijana tajuvad: närvilisust (A, B), tuju muutuseid (A), hirmu uue kogemuse ja muutuste ees (C), abitust (A, B, C), suurenenud vajadust kindlustunde järele (B, C, D), suurenenud vastutustunnet (C, D), muutuseid suhtes (A, B, C), piiranguid välismaailmaga suhtlemisel (A, C), väsimust (A, C), ootavad pere ja lähedaste toetust (A, B, C, D).

Olen vahel liiga närviline ja aegajalt on olnud tuju muutusi. Neid on esile kutsunud ka mured, rahaline seisund ja väsimus (A).

/.../Elu on kardinaalselt muutunud, vastutan ühe elu eest ja ma teadvustan endale, et pean seda tegema võimalikult hästi. Istusin tavaliselt siis kui laps veel päris väike oli, enamuse ajast kodus ning olin rampväsinud. Emad ju tegelevad ikka lastega hulga rohkem kui mehed...Mees mul küll kordagi väsimust ei kurtnud (C).

Kui ema ennast appi ei pakuks, siis ma ei teagi, kuidas ma hakkama saaksin. Ta aitab last hoida ja kui laps on haige, siis annab nõu, mida teha. Samuti teeb süüa. Ja ta kuulab mind kui vaja (A).

Lapsevanemaks saamine kui üks tähendusrikas kogemus, on olnud suurepärane õppimisallikas, mille tulemusena on lapsevanemad enda juures märganud mitmeid erinevaid püsivaid muutusi: oskus paremini planeerida (C), analüüsimisoskus (B, C), loovuse kasv (C), enda parem tundmaõppimine (C), teistega rohkem arvestamine (B, C), oskus enda vajadusi tahaplaanile asetada (A, C), vaba aja väärtustamine (A, B, C), elu sügavama tähenduse tunnetamine (C, D), seesmiselt rahulikumaks muutumine (B, D), ennast ja suhet arendavate diskussioonide pidamine (C, D), leplikumaks ja kannatlikumaks muutumine (B, D).

Laps on mind palju õpetanud, tänu temale olen väga palju õppinud ennast paremini tundma, oma aega planeerima, loovust on juurde tulnud, sest lapsega tegelemine nõuab pidevalt loomingulist lähenemist. Olen muutunud rohkem teistega arvestavamaks, sean nüüd kohati teiste vajadused ettepoole enda vajadustest (C).

Lapse süünd muutis mind seesmiselt rahulikumaks, sest olen ette kujutanud, et minu peremudelis peab laps olema. Laps on mõlema vanema jaoks arendav ja nende kooselu jaoks arendav, sest laps annab põhjusi diskussiooniks ja diskussioon arendab. Teiselt poolt, mis meist siia maailma

alles jab, on lapsed. Lapsed ongi kõige tähtsamad. Iga bioloogilise organismi jaoks on ju järglased kõige olulisemad (D).

Sellest võib teha järelduse, et lapsevanemad käsitlevad kogemusest õppimist ka kui pidevat arenguprotsessi, mille käigus toimub katsetamine, proovimine, õppimine, analüüsimine.

Lastevanemate kogemusest õppimist toetavad oskused ja arusaamad

Intervjuu tulemuste põhjal selgus, et lapsevanemad pidasid oluliseks kahte aspekti, mis aitavad neil kogemusest õppida: oskused ning arusaamad.

Kogemusest õppimist toetavate oskustena nimetati: oskust kogemust märgata (C, D), oskust mõelda (A, C), oskust analüüsida (C, D), oskust teha järeldusi (A, B, C, D), kannatlikkust (C, D), empaatiavõimet (C), kuulamisoskust (C), tähelepanelikkust (C), loovat mõtlemist (C), paindlikkust (B, C), mõjutamisoskust (C, D), kaasamisoskust (C), emotsionaalsust (C), järjekindlust (A, C, D), oskust kontrollida olukorda (C, D), objektiivust (D), oskust muutusi tähele panna (B, D), oskust seoseid luua (B, D), motivatsiooni (B, C, D), koostöövõimet (A, D), oskust seada eesmärgid (C, D).

Kogemusest õppimist toetavate arusaamadena nähti kogemuse väärtustamist (C, D), mis eeldab kogemuse märkamist.

Samas ei saa ma kahjuks öelda, et ma oleks igast oma heast kogemusest midagi õppinud...tean mida sellisest kogemusest saaksin õppida, aga ei õpi...ju ma siis ei väärtustanud seda kogemust enda jaoks piisavalt kõrgelt või ma siis ei tunnetanud sel hetkel, et ma oleksin saanud neid teadmisi kusagil kohe rakendada. (C).

Õpitakse sellest kogemusest, millele leitakse piisav tähendus. Igast kogemusest ei õpita ja selleks võib olla mitmeid erinevaid põhjusi. No näiteks kasvõi hirm muutuste ees või siis lihtsalt ollakse mingil arusaamal ja sellest arusaamast hoitakse kramplikult kinni, ei taheta kahelda oma olemasolevates teadmistes (D).

Samuti pidas kaks lapsevanemat (C, D) oluliseks avatust oma kogemustele.

Ma olen ikka püüdnud olla hästi avatud meelega ja ammutada nii palju tarkust ümberringi kui võimalik (C).

Juba tööalaselt olen sunnitud olema avatud igasugustele ettepanekutele, seega on harjumuseks kujunenud, et olen avatud ka igasugustele kogemustele. Olgu need siis koolitused, seminarid või midagi muud. Mõni muidugi arvab, et on piisavalt tark ja tal pole enam suurt midagi õppida, aga ka väga haritud ja laia silmaringiga inimene saab nt. koolituselt midagi õppida, isegi kui ta nendel teemadel unepealt võiks suurele saalile rääkida. Sa ei tea seda, mida sa ei tea. Kui ikka tahad, leiad igast kogemusest kasvõi uue vaatenurga või teadvustad endale midagi, mida tegelikult ju tead, aga pole ammu enam sellele mõelnud. Kes ikka tahab, see leiab võimaluse õppida igast kogemusest (D).

Kaks lapsevanemat (C, D) nimetasid ära enesejuhitavuse, refleksiooni, positiivse suhtumise, elutarkuse, eesmärgile orienteerituse ning üks lapsevanem (C) tõi välja, et kogemusest õppimist mõjutavad ka erinevad isikuomadused.

Üldiselt need omadused, mis tulevad kasuks tööl, no näiteks oskus ennast juhtida, positiivne ellusuhtumine, oskus keskenduda eesmärgile, eneseanalüüs või ka üleüldiselt elutarkus...seda viimast ei saa teatavasti mitte kuidagi õppida, see tarkus koguneb ikka aastate möödudes...vaat need oskused on hindamatu väärtusega ka lapsevanemana (D).

Lastevanemate varasemate kogemuste mõju kogemusest õppimisele lastevanemate arusaamades

Vanemate, vanavanematega seotud varasemaid kogemusi (nii positiivsed kui negatiivsed), mis on mõjutanud kogemusest õppimist, tõi välja kõik lapsevanemad (A, B, C, D).

Õnneks on mul endal vanematega väga vedanud... minu arust olid nad ikka väga head vanemad ja ma püüan ka ise nii hea lapsevanem olla. (C).

Minu vanemad nõudsid minult, minu õdedelt ja vendadelt, et me hästi õpiksime. Kuna vanemad väärtustasid kultuuri, haridust, teadmisi, siis tundus kuidagi loomulikuna, et me kõik viis last läksime ülikooli ja saime kõrghariduse. Vanemate väärtushinnangud, arusaamad justkui kandusid meile märkamatu üle (D).

Soovi teha midagi teisiti kui seda tegid oma vanemad, vanavanemad, nimetas kaks lapsevanemat (C, D).

Mõningaid asju ma muidugi teeksin teisiti...nii palju vabadust otsustamisel ma tõenäoliselt oma lapsele ei annaks, sest üks pisike laps ikka ei tea alati, mis tema jaoks kõige parem on (C).

Kuna mind pole vanemad praktiliselt üldse kiitnud ja ma ise tunnetasin, et ma tundsin sellest puudust, siis oma lapse puhul ma kiidan teda, aga muidugi ainult siis, kui selleks ka tõesti põhjust on (D).

Samuti töid kaks lapsevanemat välja rasked situatsioonid, varasemate kogemuste meenutamise (C, D).

Rasked situatsioonid, mis on otseselt minu endaga olnud seotud, need on õpetanud mind kõige rohkem (C).

Eluraskused on teinud mind tugevamaks, mõjutanud minu arusaamist nii maailmast kui ka õppimisest. Öeldakse, et mis ei tapa, teeb tugevaks. Sel on tõepõhi all. Selliseid kogemusi on tark vahetevahel meelde tuletada (D).

Soov teha järgmise lapse puhul paremini kui seda tehti esimese lapsega, nimetas üks lapsevanem (A).

Järgmise lapse saamise puhul üritan neid vigu vältida, endal ka siis hulga lihtsam (A).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et lapsevanemad mõistavad kogemusest õppimise all enda ja teiste varasemate kogemuste kasutamist praktikas läbi katseeksitusmeetodite, mis toob kaasa püsivad muutused käitumises, arusaamades, oskustes. Seega ollakse arusaamisel, et kogemusest õppimine toimub kogu eluaja jooksul ning tegemist on pideva arenguprotsessiga. Samuti töid lapsevanemad välja, et lastevanemate kogemusest õppimist toetab eelkõige avatus, enesejuhitavus, oma tegevusele mõtte ja sisu andmine, analüüsimine, positiivsus, elutarkus, järelduste tegemine, järjekindlus, motivatsioon, oskus märgata ja väärtustada kogemusi. Lapsevanemad on motiveeritud kogemustest õppima vaid iseenda või pereliikmete vajadustest lähtuvalt.

Arutelu

Järgnevalt tõlgendatakse ja selgitatakse olulisemaid andmeanalüüsi tulemusi ja esitatakse järeldused ning üldistused lastevanemate arusaamadest, mis on seotud kogemusest õppimisega ning luuakse seoseid teoreetiliste seisukohtadega.

Teooriast (Kolb, 1984, 2004; Jarvis, 1999; Märja jt, 2003; Kuurme, 2004) kui ka lastevanemate arusaamadest lähtuvalt mõistetakse kogemusest õppimist kui protsessi, mis hõlmab endas vahetu

ja/või vahendatud kogemuse märkamist, tõlgendamist, kogemusele tähenduse andmist, refleksiooni ja selle käigus uute teadmiste, oskuste katsetamist, kogemuse hindamist, mis toob kaasa püsiva muutuse isiksuse arusaamades, arvamustes, tõekspidamistes, teadmistes, oskustes, hoiakutes, väärtustes, emotsioonides, tunnetes, seisukohtades, uskumustes, käsitustes.

Empiirilisest uurimusest selgus, et lastevanemate arusaamad kogemusest õppimisest mõjutavad, kuidas ja mil määral väärtustatakse ning teadvustatakse kogemusest õppimist. Mida sügavam ja mitmekesisem on lastevanemate arusaam kogemusest õppimisest, seda suuremaid eesmärke julgetakse võtta ning seda enam ollakse valmis võtma vastutust enda kogemusest õppimise eest. Seega arusaamad mõjutavad kogemusest õppimist ning kogemusest õppimine mõjutab arusaamu.

Empiirilisest uurimusest selgus, et lapsevanemad hindavad kõrgelt pere ja lähedaste inimeste toetust enesearengu võimaluste, kindlustunde pakkumise kui ka lapse kasvatamise puhul.

Lapsevanemad kogemusest õppijana toetuvad eelkõige oma varasematele kogemustele ja teadmistele. Juhindudes seejuures ühiskonnas valitsevatest väärtustest tõi välja vaid üks lapsevanem.

Igasugune õppimine toetub seega kogemusele, mis on kordumatu, mõjutatud varasemate kogemuste poolt ning millele uue tähenduse andmine seab kahtluse alla isiksuse varasema käitumise, teadmise, oskuse ja arusaama.

Lapsevanema kogemusest õppimise aluseks on seega konkreetne kogemus, mis eeldab lapsevanemalt avatust oma kogemusele, võimaldades märgata kogemust ning seda tõlgendada. Tõlgendamine tekitab kahtlusi lapsevanema arusaamades ning mõtestatud refleksioon ja oma kogemusele tähenduse andmine toob kaasa muutused arusaamades. Uusi teadmisi ja oskusi praktiseerides hinnatakse konkreetse kogemuse väärtust.

Nii teooriale (Jarvis, 1998; Kuurme, 2003; Kraav, 2011; Talviste, 2011) kui ka empiirilisele uurimusele toetudes, on võimalik väita, et erinevate hirmude ja arusaamade tõttu ei ole lapsevanemad avatud uutele kogemustele, st. igat kogemust ei väärtustata ning igast kogemusest seega ka ei õpita.

Kokkuvõte

Lastevanemate arusaamad kogemusest õppimisest on erinevad, arusaamad mõjutavad olulisel määral kogemusest õppimist ning peale arusaamade mõjutavad kogemusest õppimist veel mitmed teised tegurid (nt. perekond, vanemad, vanavanemad, elukogemus, omandatud haridus, koolitused, suhtlemine). Lapsevanemad näevad kogemusest õppimise võimalust peamiselt informaalses kontekstis.

Mil määral kogemusest õpitakse, sõltub lapsevanema kogemusalaast ning arengutasemest. Mida laiem on kogemusala ning mida kõrgem on lapsevanema arengutase, seda sügavam on tema kogemuse mõistmine ning seda tähenduslikumad on saadud kogemused.

Lastevanemate varasemad kogemused kui ka arusaamad kogemusest õppimisest mõjutavad lastevanemate õppimist. Lapsevanemad õpivad vahetute ja vahendatud kogemuste kaudu, kuid iga kogemus ei too veel kaasa õppimist, kui kogemustele ei olda avatud, ei osata kogemust väärtustada, analüüsida, reflekteerida ning ei anta oma kogemusele tähendus.

Artikli teoreetiline panus seisneb selles, et on loodud algsed üldistused lastevanemate arusaamadest, mis on seotud kogemusest õppimisega. Kuna lastevanemate arusaamu pole varemalt Eestis uuritud, siis on peamiseks eesmärgiks anda artiklis ülevaade, millised arusaamad olla võiksid. Saadud teadmised lastevanemate arusaamadest suurendavad ühe sihtgrupi kaudu teadlikkust kogemusest õppimisest.

Edasiste uurimuste käigus oleks vajalik uurida lastevanemate arusaamasid, mis piiravad kogemusest õppimist, et mõista, kuidas oleks võimalik neid tegureid teadlikult vältida. Samuti oleks vaja uurida nende lastevanemate arusaamu, kes näevad kogemusest õppimise võimalust ka mitteformaalses kontekstis.

Allikad

Allaste, A-A. (2008). Kvalitatiivsed meetodid uurimistöös. Intervjuude läbiviimine (ettekanne). [17.02.2012].

<https://www.tlu.ee/.../inter7369fb1e758a3ab0473fd15387051797.ppt>

Boud, D., Rosemary, K., David, W. (2002). *Reflection: turning experience into learning*. Rmt. New York: Kogan Page.

Hellsten, T. (2008). *Olla lapsevanem: võimu vastutustundlikust kasutamisest*. Rmt. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Rmt. Tallinn: Medicina.

Jarvis, P. (1998). *Täiskasvanuharidus ja pidevõpe: teooria ja praktika*. Rmt. Tallinn: SE & JS.

Jarvis, P. (2004). *Adult education and lifelong learning: theory and practice*. Rmt. New York: RoutledgeFalmer.

Jarvis, P. (2011). *Raamat õppimisest: õppides täiskasvanuks – õppimine erinevates perspektiivides*. Rmt. Learning: the experience of a lifetime! 28-44.

Jõgi, L. (2006). *Andragoogilise, sotsiaalse ja psühholoogilise aspekti tegurite koostmõju täiskasvanute õppimiskäsituste, õppimisvalmisolekule ja koolitusaktiivsuse kujunemisele elukestva õppe kontekstis*. [Uurimuse kokkuvõte]. [24. november 2011]. www.hm.ee/index.php?popup=download&id=5664

Karm, M. (2007). *Eesti täiskasvanukoolitajate professionaalsuse kujunemise võimalused*. [Doktoritöö]. Tallinn: TLÜ Kirjastus.

Kraav, I. (1997). *Kodukasvatusest lastevanemate ja laste pilgu läbi*. Rmt. Kraav, I. (Toim.). *Perekasvatus ja selle teostamise võimalused tänapäeva Eestis*. Tartu: HO, EAPS-i Tartu osakond ja Tartu Õppekeskus.

Kraav, I. (2011). Tervisekasvatus inimeseõpetuse komponendina Eesti üldhariduskoolis. [2011, oktoober 15].

http://www.ut.ee/tervis/opetajatele/inger_kraav.html

Kuurme, T. (2003). *Kasvatuse võim ja võimetus*. Rmt. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

Kuurme, T. (2009). *Tiiu Kuurme: kahjustatud kasvatus. 16.dets. 2009. Eesti Postimees*. [08.10.2011].

<http://www.postimees.ee/201644/tiiu-kuurme-kahjustatud-kasvatus/>

Kuurme, T. (2004). *Õppimine kui kogemus*. Rmt. Liimets, A., Ruus, V-R. Humaniora. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli toimetused.

Kuurme, T. (1999). *Õppija kogemus kui kooli humaniseerimise keskne probleem*. [Kogumik]. A 17 Humaniora. Tallinn: OÜ Annete & Johannese Trükitööstus.

Malinen, A. (2008). *Oppimisen erilaisuus: aikuiset ja oppimistyyli*. [Loeng Jyväskylä Ülikoolis 26. september 2008]. [17.12.2011].

<http://appro.mit.jyu.fi/essikurssi/oppimistyyli/t2/#TOC4>

Meier, K. (2008). *Juhi arusaamad õppimise toetamisest organisatsioonis*. [Magistritöö]. Tallinn: Tallinna Ülikool

Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*. Rmt. San Francisco: Jossey-Bass.

Märja, T., Lõhmus, M., Jõgi, L. (2003). *Andragoogika: raamat õppimiseks ja õpetamiseks*. Rmt. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Rogers, C. R. (1969). *Freedom to learn*. Rmt. Columbus: Merrill.

Ruus, V.-R. (2000). *Kõnelev ja kõneldav inimene: Eesti erinevate eluvaldkondade diskursus*. [Artiklite kogumik]. Tallinn: TPÜ Kirjastus, lk. 169-203.

Statistikaamet. Rahvastikusündmused. [2011, oktoober 16].

<http://www.stat.ee/34272>

Säljo, R. (2003). *Õppimine tegelikkuses: sotsiokultuuriline käsitlus*. Rmt. Tartu: Eesti Vabaharidusliidu Kirjastus.

Takjas, M. (2001). *Õppimine täiskasvanud õppija pilgu läbi*. [Bakalaureusetöö]. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Talviste, K. (2011). Vanemahariduse edendamise osana peab tõstma emade-isade teadlikkust. *Õpitrepp talv 2011*. [Ajakiri täiskasvanute õppimisest ja õpetamisest.]. 18-19. [13.detsember 2011].

http://www.andras.ee/ul/Opitrepp_nov_2011.pdf

Veisson, M., Nugin, K. (2002). Koolieelikute intelligentsuse, loovuse ja arengu sotsiaalsete aspektide seostest arengukeskkonnaga. *Lapsepõlve paradoksid: reaalsus ja tulevikusuundumused*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

ARTIKLID 2011

ARTIKLID 2012

ARTIKLID 2013

ARTIKLID 2014

ARTIKLID 2015

ARTIKLID 2016

ARTIKLID 2017

ARTIKLID 2018

ARTIKLID 2019

ARTIKLID 2020

ARTIKLID 2021

ARTIKLID 2022

ARTIKLID 2023

Otsi

Privaatsusreeglid

© 2025 Tallinna Ülikool | Haridusteaduste instituut | Andragoogika | CC BY-NC-ND 4.0